

Poglądy dekabrystów na przyszłe państwo rosyjskie w opinii Daniela Beera

Amatorski, chaotyczny i nerwowy charakter podjętej przez dekabrystów próby zamachu stanu przesłaniał niektórym obserwatorom radykalizm, który był siłą napędową ich rebelii. Wielki rosyjski poeta Aleksander Puszkina, który zaliczał wielu dekabrystów do swych przyjaciół, bagatelizował ich spiskową działalność w długo zakazanej przez cenzurę strofie epickiego poematu z 1833 r., zatytułowanego Eugeniusz Oniegin:

*Z początku były owe spiski,
Czy przy Clicquot*, czy przy Laficie**,
Jeno sporami druhów bliskich;
Jeszcze nauki buntownicze
Do serc głęboko nie trafiały,
Po prostu młodym wypełniały
Umysłów pustkę, czczość próżniacką
Starych dryblasów grą w junactwo.*

Nieobiektywny, lekceważący stosunek Puszkina do ideologii dekabrystów niesłusznie umniejszał skalę ambicji spiskowców. Dekabryści czerpali inspirację zarówno ze starożytnych, jak i rodzimych, rosyjskich tradycji. Przewidywali całkowitą przebudowę rosyjskiej struktury państwowej, opartą na republikańskim patriotyzmie i obywatelskiej miłości do ojczyzny, czyli na hasłach, które znali z przekazów o amerykańskiej i francuskiej rewolucji. Liczyli się z możliwością zabicia tyrana, czyli Mikołaja I [...]. Obalone samodzierżawie miało być zastąpione konstytucyjną monarchią lub republiką – w obu przypadkach chodziło o to, by suwerenem przestał być władca, a stał się naród. Dekabryści zamierzali uwolnić chłopów, odebrać przywileje arystokracji i zlikwidować skomplikowaną sieć korporacji oraz cechów, a w ich miejsce zamierzali wprowadzić instytucje nowoczesnego państwa. Nie przesądzali jeszcze, czy powstanie scentralizowany rząd, czy oparty na ustroju Stanów Zjednoczonych system federalny – zakładali jednak, że nowe instytucje doprowadzą do powstania jednolitego narodu. Miały się w nim połączyć wszystkie narodowości i religie imperium, w duchu równości i powszechnych praw. Dekabryści chcieli zerwać z praktyką, według której różne warstwy i grupy miały inne prawa i obowiązki, a zamiast tego stworzyć społeczność równych wobec prawa obywateli. Czerpali więc obficie z tradycji europejskiego republikanizmu, ale w rosyjskim imperium w latach dwudziestych XIX wieku ich koncepcje oznaczały wybuchowy radykalizm.

* Clicquot (czyt. klicko) – francuski szampan

** Lafite (czyt. lafit) – francuskie wino

D. Beer, *Dom umarłych. Syberyjska katorga pod rządami carów*, przeł. M. Ronikier, Kraków: Wyd. Literackie, 2018, s. 97–98.

Praca z tekstem

1. Opisz, w jaki sposób Aleksander Puszkina postrzegał dekabrystów.
2. Omów wizję przyszłego państwa rosyjskiego przedstawianą przez dekabrystów.
3. Na podstawie tekstu omów ustrój Rosji przed wybuchem powstania dekabrystów.
4. Korzystając z wiedzy pozaźródłowej, wyjaśnij znaczenie nazwy „dekabryści”.
5. Wy tłumacz, dlaczego koncepcje dekabrystów „oznaczały wybuchowy radykalizm”.
6. Posiłkując się innymi źródłami wiedzy, przedstaw skutki próby zorganizowania powstania przez dekabrystów.
7. Ustal związek opisywanych wydarzeń z sytuacją polityczną w Królestwie Polskim. Skorzystaj z wiedzy pozaźródłowej.
8. Zbierz w innych źródłach wiedzy informacje o autorze tekstu.